

Soru şudur: 150.000 civarında akademisyen üreten Türkiye, neden bir özgün felsefi fikir ve bir bilimsel bilgi icat edemiyor? Neden bilimlerin ve felsefenin tarihine geçen bir şahsiyet üretmiyor? Bu soruların cevabını irdelemek ve araştırmak şarttır. **Sorun sistemdedir. Akademik sistemimiz bilim üretecek şekilde tümden yapılandırılmamıştır.**

Bilim üretmeyen mevcut sistem içerisinde biçimsel, formel, formalite, görünüşel (fenomenal), yüzeysel ve kaportasal değişikliklerle meşgul olunuyor. Numen (öz)le meşgul olunmuyor. Asıl sorun kaportada değil, motorda, görüngüde değil özdedir. Bilimin nasıl yapıldığı, Bilim Felsefesinin konusudur. Bu felsefeye göre bilim iki aşamada yapılır. İkinci ve asıl aşaması, kuram yapma aşamasıdır ve bu da akılla sistematik düşünme uygulanarak yapılabilir. Türkiye akademiyası bilim yapmada "beşeri sistematik düşünme"yi kullanamıyor.

Bilim yapabilmek için bilginin nasıl üretildiğini öğreten "epistemoloji" disiplinini de bilmek ve uygulamak gerekir. Bilgi üretmede epistemolojik sistem şöyledir:

Veri alımı, birinci analiz; eleştiri, sorgulama, ikinci analiz; özü çıkarma, sentez; birleştirme ve ürün üretmedir. Bilim yapabilmek için bu işlemlerin mahiyetleri, nasıl yapıldıkları öğrenilmeli, özümsemeli ve uygulanabilmelidir.

Özellikle **sentez** yapabilmek, bilim üretmek için olmazsa olmaz şarttır. **Sentezin yapılmadığı için, akademik eserlerimiz, bilim dünyasında tam bilimsel eser olarak kabul edilmiyor.** Bilimsel açıklama olan kuram içermiyorlar. Eğitim sistemimizin hiçbir kademesinde sentezin ve kuramın nasıl yapıldığı öğretilmiyor. Çünkü sentez ve kuram yapmak hem zor bir işlemdir hem de yapmadan ülkemiz biliminde terfi edilebiliyor. **Sentez yapmayıp yeni ürün üretilen yenileşemeyen toplumlar hayatta kalamazlar.** Türkiye, kuram üretmiyor. **Kuram;** analiz işlemiyle elde edilen içerik bilgilerinin, mantıksal sentezlenerek ussal açıklanmasıdır. Kuram yapabilmek için "yaratıcı düşünmeyi" öğrenmek şarttır. **Akademiyamızın kuram üretmemesinin nedeni sorgulanmalıdır.** Doktor, doçent ve profesörden teori üretimi istenilmelidir. **Bu istek; intihali, başkasına paralı ya da parasız tez yaptırma yöntemleridir.**

YÜKSEKLİSANS EĞİTİMİ YAPILANMASI

"Felsefesiz bilim yapılamıyor. Felsefe, bilimin gittiği yolu asan dozerdir."

Yüksek lisansın kuramın ne olduğu ve nasıl yapıldığı mutlaka öğretilmelidir. Teorisyen üretilirsek, dünyanın düşünme ve teorik bilim merkezlerini yürütebiliriz. Oralarda yorgunluk ve bıkkınlık görülmektedir. Yeni insan malzemesi kaynağına ihtiyaç duyuyorlar. Bu insan malzemesine en uygun ülke Türkiye görünüyor. Yüksek lisans eğitimi şimdi, bilim nakliyecisi yetiştirmek amacıyla formalite icabı konulmuş lüzumsuz dersler yerine, gerçek bilim insanı olan bilim üreticisi yetiştiren dersler okutulmalıdır. Önce bu dersleri okutacak hocalar yetiştirilmelidir. Bu amaçla, bilim yapabilmeye gerekli olan alet ilimleri, bilim felsefesi, uygulanacak biçimde öğretilmelidir.

Tarihten beri ve bugün, bırakın çağdaş filozofları ve bilim felsefecileri kaç tane Aristo gibi en ilk düzeydeki filozof ve bilim felsefecimiz var? Neden yok? Neden üzerinde düşünmüyoruz? Bilim filozofları üretecek eğitim vermek gerekir.

Saha, alan (*aren study*) ve vaka (*case study*) çalışmalarının nasıl yapıldıkları öğretilmelidir. Research anlamında bilimsel araştırmanın nasıl yapıldığı öğretilmelidir. Şu anda Türkiye akademiyasında "research" değil, "search" yapılmaktadır. **Research;** bilinmeyen gerçekleri ortaya koymak ve yeni sonuçlara üretmek için olgu, obje ve olayların sistematik araştırılması ve incelenmesidir. **Search;** bilinen olgu, obje ve olayı aramaktır. Bilim insanı olmaya adım atmış yüksek lisans öğrencisi, her şeyden önce, düşünme yapabilmeye için beynini kullanmasını öğrenmek zorundadır. İnsanlığın ürettiği hemen bütün bilimler, lojik bilimdir. Özellikle sosyal bilimci olacak kişiye mutlaka **lojik bilimin** nasıl üretildiğini öğretilmelidir. **Lojik bilim;** beşer akıl olan "logos" ile düşünerek üretilen bilimdir. Bilimi, ince ve kalın motor becerilerini yapan "el-göz" ile yapıyoruz. Bilim düşünme işlemini yapan "prefrontal korteks" çalıştırılarak yapılır.

Şimdiki akademik eserlerimiz, bilimsellik vasfından yoksundur. Genellikle, bir konuyu öğrenmek için, o konunun mucit bilim insanlarının ürünleri kes-yapıştır şeklinde derleniyor bir araya getiriliyor. Konu özümsemeye değil için yapıyor. Çünkü birbirine yedirilmiyor. "Yamalı bohaça" gibi oluyor. Bilimsel diye nitelenen makale ve kitapların sonuç bölümleri kişinin akademik zihinsel kabiliyetini ortaya koyan bölümdür. Şimdiki eserlerde ortaya kişinin kendisinin hiçbir çıkarımı konamıyor. Ana bölümlerde kullanılan başkalarının ürününü malzemenin bir iki paragraf çalalım özlet veriliyor. Şimdi, arşivlerden tarihi evrakı, alanına katkısı olan çıkarım yapmadan sadece tercime etmek akade-

FOTOĞRAF:ARSIV

Türkiye neden bilim yapamıyor?

Niyazi Kahveci
kahvecitl@yahoo.com

Yıldız Teknik Üniversitesi Felsefe Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Niyazi Kahveci
"Bu çağda ve bundan sonra toplum olarak var olmak istiyorsak, çocuklarımıza siyaset ve ideoloji yüklemek yerine gerekli düşünme biçimlerini öğretmeliyiz" uyarısında bulunuyor.

mik eser sayılır mı?

FELSEFE ÜNİVERSİTESİ KURMAK

Bilim düşünürleri ve icatçıları üretebilmek için felsefe üniversitesi gerekir. Bu üniversite, Türkiye ile birlikte Türk ve İslam dünyasının bundan sonra varlığını sürdürme umudu olacaktır. Hatta insanlığın düşünme merkezlerine de katkı verecektir. Felsefe üniversitesi, lisansüstü (*postgraduate*) eğitim verecektir. İlk etapta her üniversitenin bilim dallarının felsefecisini yetiştirecektir. 200 civarında üniversitemizin her birinin 50 civarında bölümü vardır. İlk etapta ortalama on bin civarında felsefeci yetiştirilmelidir. Bunlar hemen kadrolara atanmalıdır. Bölümün akademisyenlerine ve öğrencilerine bu felsefeyi öğretmelilerdir.

Felsefe üniversitesi, şu üç fakülte-den oluşmalıdır; Fen Bilimleri Felsefeleri,

Sosyal Bilimler felsefeleri ve Teoloji Felsefeleri. Böylece her bilim dalının icatçı teorik bilim insanları ve filozofları yetiştirilecektir. **Mesela;** fizik profesörüne fiziksel düşünme öğretilmedikçe fizik alanında icat yapamayacaktır. Teoloji fakültesi, kutsal metinleri ve konuları felsefi metotla ele almayı öğretecektir. Bu konular, felsefi metotla ele alınmama durumunda, geçmiş binlerce yıl önceki algılar içerisinde patinaj yapılır durulur, çağımıza gelinemez. "Asrın idrakine söyletmeliyiz İslam'ı" isteği gerçekleşemez.

İNSANIN DÜŞÜNME EVRELERİ VE BİÇİMLERİ

İlgili bilimlerin tespitine göre insan beyni, 20 yaşına kadar 5 çeşit düşünme evresi ve 30 çeşit düşünme biçiminden geçmektedir. Bunları zamanında edinmeyen kişiden, ileride profesör unvanını alsa dahi düşünür olamıyor. Bu düşünme biçimlerini edinmeden üniversiteye gelen öğrenci anlatılanları anlamıyor. Bu düşünme biçimleri şunlardır:

0-2 Yaş, Bebeklik Evresi
Duyusal-motor (Sensori-motor Stage)
Biyolojik-animal Düşünme
İlkel Düşünme
Pasif Hayal
Oistik Düşünme

3-6 Yaş, İlk Çocukluk Evresi
İşlem öncesi Aşaması (Preoperational Stage)
Aktif Hayal
Benmerkezci Düşünme
Sembolik Düşünme
Animistik Düşünme
Sihirli Düşünme
Sezgisel Düşünme
Eleştirel Düşünme
Sosyal Düşünme

7-11 Yaş, Son Çocukluk Evresi
Somut İşlem Aşaması (Concrete Operational Stage)
Somut Düşünme
Çok Boyutlu Somut Düşünme
Yaratıcı Düşünme
Alternatifli Düşünme
Dönüşümsel Düşünme

12-19 Yaş, Ergenlik ve Erginlik Evresi
Soyut İşlem Aşaması (Formal Operational Stage)
Soyut Düşünmenin Başlaması
Soyut İşlemler Evresi
Formel İşlemler

20. Yaş, Yetişkinlik Evresi
Soyut Ötesi Düşünme (Post Formal Operational Stage)

Felsefi Düşünme
Çok Boyutlu Somut ve Soyut Düşünme
Alternatifli Düşünme
Sistematik Düşünme
Sorgulayıcı ve eleştirel Düşünme
Kombinasyonel Düşünme
Önceki düşünme biçimlerini yapmadan sonrakileri yapılamıyor.
Bu tablo ile herkes hangi evrede ve düşünme biçiminde bulunduğunu tespit edebilir.

SONUÇ

Bu çağda ve bundan sonra, toplum olarak var olmak istiyorsak, yeni nesil çocuklarımıza, bilgi, siyaset ve ideoloji yüklemek yerine, yukarıdaki düşünme biçimlerini öğretmeliyiz. Asıl toplumsal "beka" sorunu bu düşünmeleri yapamamaktır. Gerisi lafı güzafıdır. Bu düşünme biçimlerinin yapılmasını bilmeyen kişi, profesör dahi olsa düşünme işlemini bilemeyecektir ve ondan düşünme ürünü kuram ve bilim üretmesi beklenemeyecektir. İşin aklı taraflı, çocukluk evresi düşünme biçimlerini uygulamadan profesör olunabilmesidir. Ama neticede emekli, muvazzafı, genci yaşlısı, akademisyenler olarak bizler, "cahil" ve "avam" dediğimiz tabakamıza hitap edebiliyoruz. İnsanlığın kafa katmanına hitap edemiyoruz.

Bilimsel tespit göre, insanın bilinci, 0-6 yaş aralığında oluşuyor ve ömür sonuna kadar hayatın jürisi oluyor. Kişisel çaba harcanmazsa hiç değişmiyor. Çaba harcanırsa, beynin plastisite özelliği nedeniyle değişebilir. Yeni ve farklı duyduğu şeyi, beynin doğal inhibisyon sistemi gereği hemen reddediyor. Bu nedenle de kişi hiç değişmiyor ve gelişmiyor. Ebeveynlerden hazır edinilen bu 0-6 yaş bilinci, en az 50 yıl öncesinin bilincidir. O da en az bir elli yıl öncesindedir. Bu bilinc, böylece binlerce yıl öncesine kadar dayanır. Sonuçta binlerce yıl önce oluşturulan bilinc, nesilden nesle akkültürasyon yoluyla bakterileşmiş durağan ve donuk su gibi devri daim eyley. Durağanlığı "muhafazakar" olmakla telafi ediyoruz. Yerde sayarak değişmeyip muhafazakar olmak için bir şey yapmaya gerek yoktur. Ama değişmek için bir şeyler yapmak gerekir. Dolayısıyla, muhafazakarlıkla övünmek, hiçbir şey yapmamakla, yani tembellekle övünmektir. Değişmemenin değil, değişimin muhafazakarlık olmak gerekir.

Hız. Peygamberin hadislerini nakleden kişilere "râvî" denir. Bin yıl önce, onlarca kişimizle kişisel imkanlarıyla "hadis raviligi" yapıyorduk. Bin yıl önce "rivayet tefsirciligi" yapıyorduk. Tefsir, Kuran'ın insanlar tarafından yapılan yorumlarıdır. Tefsirler genelde; rivayet ve

dirayet olmak üzere iki çeşittir. **Rivayet tefsiri;** Kuran'ın, selef alimlerin eserleri, Kur'an ve peygamberin hadisleri ile açıklayan tefsirdir. **Dirayet tefsiri;** Kur'an'ın akıl ve mantıkla yapılan tefsiridir. Böylece tefsir de yapılamaz. Fıkıh alanında da, arkaik rivayet fıkıhın nakliyeciliğini yapıyor. Yeni fıkıh neden yapılamıyor?

Bin yıl sonra biz de, bütün devlet imkanlarıyla on binlerce akademisyenle, başka bilim insanlarının ürettiklerinin "bilim raviligi" yapabiliyoruz. Yani modern "bilim avcı-toplayıcılığı" yani. Henüz kendi aklımızı ve mantığımızı kullanarak "dirayet bilimseliliği" yapıp bilgi üretmiyoruz. Neden? **Neden bin yıldır değişen bir şey yok? Neden değişmiyor? Neden nedeni üzerinde düşünmüyoruz?**

Allah, bir tane "beyin verici kulesi" yapıp, "gidin, oraya kablolu, kablolu bağlanın!" dememiştir. İsrâf dememiştir. Herkesin yüzünü farklı yapmıştır. Herkesi, beynini kullanmakla ve her konuda kendi algısını üretmekle sorumlu tutmuştur. Beynini kullanmayı başkasının beyni ile yaşayan kişi "keen lemyekun" yani "yok gibi"dir. Şimdi milyonlarca vücudun üzerinde aynı kafanın var olduğunu düşünün! Ne kadar korkutucu, değil mi? Milyonlarca kafanın içinin aynı olması da aynı çeşitte korkutucudur. Kafa katmanı çalışmayan insana ve topluma felsefe, "başsız" anlamında "acefale" demektir. Yani başsız dolaylıdır. Milyonlarca insanın başsız dolaşması ne kadar korkunç değil mi?

Hep inovasyon ve renovasyondan söz ediyoruz. Bunlar, başkalarının uygulamaya döktükleri icatların içerisinde uydu ve kaydırla değişik versiyonlar yapıyor. Ama inovasyondan hiç söz etmiyoruz. **İnvenyion (invention)**, icat ya da buluş demektir. Türkiye, icat yapamıyor. Çünkü sistematik ve yaratıcı düşünmeyi bilmiyor. Bunun üzerinde neden düşünmüyoruz? **İcatların nasıl yapıldıklarına dair neden bir çalışma yapılmıyor?**

Soru şudur: Bütün hayatın, oturulduğu yerde sistematik düşünme icatlarıyla döndüğü bir çağda Türkiye; nereden, ne kadar ve nasıl para kazanacaktır? **Çağımızın güç unsurları:** Para, onu teknoloji üretir. Teknolojiyi loji üretir. Lojiyi bilim üretir. Bilimi teorik bilim üretir. Teorik bilimi, felsefe üretir. Yani artık felsefe yoksa para da yoktur. Türkiye, çağdaş düşünmeyi yapamadığı sürece bundan sonra, çağdaş ekonomisini eski kafa ile düzeltmeyecek hatta geçimini sağlayamayacaktır. Eski kafa ile buraya kadar! Kafa çağdaşlaşmalıdır. Atalarımızın canlarını vererek bıraktıkları vatan mirasını satarak geçiniyoruz. **O da bitti. Bizden söylemesi!**